

”Shakespeares sonetter är outtömliga i sin skildring av vad det innebär att vara människa” / Eva Ström

Eva Ström har skrivit lyrik, dramatik och prosa. Hennes första diktsamling *Den brinnande zeppelinaren* kom 1977. Just nu översätter hon Shakespeares sonetter och lägger ut dem på sin blogg på nätet¹. Här skriver hon om sonetterna och om sitt arbete.

Eva Ström Foto: Helge Ström

I december 2007 greps jag av sonettfebern och fick för mig att jag skulle översätta alla Shakespeares sonetter. Jag fick upp ögonen för att den engelska renässanssonettens rimflätning inte alls är lika komplicerad som den klassiska italienska. Shakespeare rimmar abab cdcd efef gg och skriver med en femstavig jambisk meter. Jag beslöt mig för att våga försöket, och börja från början med den första sonetten som ett litterärt hobbyprojekt. Att arbeta enbart för nöjes skull skänkte en särskild njutning åt företaget, och med liv och lust tog mig an dessa sonetter med två olika kärlekar som sitt huvudtema, den idealiserande känslan för en ung adelsman och den sexuella kärleken till den mörka damen.

TIDIGARE HADE JAG BEKANTAT MIG med Shakespeare sonetter i form av Sven Christer Swahns utgåva av 152 sonetter från 1981. Swahn är en högst spirituellt översättare, livlig, lekfull och ofta briljant, men ibland väl fri. Nu läste jag också Lena R. Nilssons tolkningar från 2006, där jag speciellt fäste mig vid hennes fina musikalitet. Jag tror inte att hon en enda gång unnade sig lyxen av en sjätte stavelse, vilket både Swan och Shakespeare ibland tillgriper. Så läste jag också Martin Tegens gedigna översättningar från 2007, som mycket anstränger sig att följa originalet, dock mer tungfotat än både Swan och Nilsson. (Däremot ansluter jag mig inte som Tegen till den långsökta och besynnerliga prinsteorin, som går ut på att drottning Elizabeth I är den mörka damen, som föder ett illegitimt barn med Edward de Vere, som är poeten som skriver sonetterna till sin och drottningens son.) K.A. Svenssons översättningar från 1964 är också beundransvärda i sin

retoriska prakt, och jag vill jag också passa på att göra reklam för Carl Rupert Nybloms översättningar från 1871 som i sin helhet ligger utlagda på nätet under projekt Runeberg². Nybloms styrka är hans intellektuella klarhet, även om språket kan kännas gammaldags.

Någon brist på Shakespeareöversättningar finns alltså inte, och det kan tyckas som en besynnerlig överloppsgärning att sätta igång med ett sådant intellektuellt maratonlopp. Men finessen för egen del är inte bara resultatet. Att översätta är helt enkelt ett sätt att närma sig dessa dikter och att närläsa dem ytterst noggrant. När man så länge och intimt umgås med texten tycker man sig komma i direktkontakt med Shakespeares egen diktverkstad. Till god hjälp har jag haft den textkritiska webbsida på nätet som är ägnad Shakespeares sonetter: www.shakespeares-sonnets.com, förutom att jag läst något av allt det som skrivit om sonetterna, bl.a Helen Vendlers verk.

ALLA SOM NÄRMAR SIG SONETTERNA brukar ha sin teori om vem den unge ädlingen var som Shakespeare riktade sina sonetter till, liksom funderingar om The dark ladys identitet. För mig har det räckt att Shakespeare under en tid blev anställd av en ung adelsman med kulturella intressen som någon form av hovpoet. Många av dikterna måste ha dikterats av dessa förhållanden. Ändå tycks diktingen vara ytterst djärv utifrån sina förutsättningar,

närmast självsvåldig. Det psykologiska spelet som uppstår mellan figurerna i dramat har däremot intresserat mig – eller kanske snarare hur Shakespeare gestaltat det. Han har en överträffad förmåga att skildra det mänskliga känslolivet, i alla dess schatteringar, brister och motsägelser. Som författare har det varit fantastiskt att komma i kontakt med det shakespearska språket, och se hur poeten arbetar med paradoxer, ordglidningar och ordklanger, så suveränt, så naturligt och så svindlande lätt. Ofta får man kämpa med Shakespeares språkliga effektivitet – med flera händelseförlopp i en enda fras, medan man som översättare måste välja ett. Här finns också en rikedom av sexuella undermeningar liksom anspelningar på en kristen eller antik begreppsvärld som kan vara svår att återge. Man träder i kontakt med den elizabetanska tidens uppfattningar kring naturvetenskap, sjukdom, geografi och filosofi och inte minst tidens kvinnosyn, som kan förskräcka. Kärleken spaltas upp i två – som i madonnan och horan, men här är den unge ädlingen som är madonnan, medan kvinnan är en avgrund, och ändå åtråvärd.

OCH SÅ IBLAND KOMMER den svindlande känslan av en direktkontakt med Shakespeare själv, innan han blev Shakespeare, ikonen, kanske världens mest uppburna författare, en man som ofta varit pank, förödmjukad men med en säregen självkänsla i kraft av sin litterära begåvning.

Förvånansvärt mycket – i synnerhet inom känslornas domän – har inte ändrat sig alls. Den elizabetanska dödkänslan är tidlös. De existentiella frågorna likaså. Shakespeares sonetter är outtömliga i sin skildring av vad det innebär att vara människa.

Text: Eva Ström

¹ Läs Eva Ströms tolkningar av Shakespeares sonetter på <http://evastrom.blogg.se> med början 12 dec. 2007.

² <http://runeberg.org/sonetter>